

en eigenlijk schilder is, dan staan wij verbaasd dat één mensch tot dit alles in staat is. En... hier komt het eigenlijk op aan, dat dit alles zoo met een zelfde zorg en verzorging geschiedt.

Nog niet lang geleden verscheen onder den titel van „An artist in the tropics” een Engelsche vertaling van zijn hier vroeger besproken „Kunstreis in de Tropen.” Deze Engelsche uitgave, nog royaler en rijker uitgevoerd dan de Hollandsche, bevatte weer tal van nieuwe illustraties naar etsen en teekeningen, en reproducties in kleur naar schilderijen en aquarellen. Niemand minder dan de schilder, etser en decorateur Frank Brangwyn getuigde er o.a. van: „It commends itself to me from more than one angle: firstly, as might be anticipated, from that of my admiration of Mr. Poortenaar's drawings and paintings, which are reproduced”

En nu weer verschijnt er van hem een map met een zestal etsen naar de Boroboedoer, die er opnieuw keurig verzorgd uit ziet.

Dit is het echter weer niet alleen, want dat zou ook een serieuze uitgever in samenwerking met drukker en binder kunnen bereiken, maar zijn kunstenaarshand heeft er iets bijzonders, iets goeds van gemaakt. Waar prof. Dr. N. J. Krom, die in een inleiding de beteekenis van den Boroboedoer als religieus monument uiteenzet, deze beschouwing eindigt met: „...„wie zich in de eerste plaats tot den Boroboedoer als kunstwerk aangetrokken gevoelt, verlieze nimmer uit het oog, dat de oprichters uitsluitend hebben bedoeld een religieus monument, een heiligdom in het leven te roepen, hetwelk de samenvatting moest zijn van de Boeddhistische verlossingsleer,” daar zien wij in Poortenaar's etsen als het ware eene afspiegeling daarvan. Vooral de eerste: „de Boroboedoer,” en de laatste: „Het heiligdom”, zijn méér geworden dan een schilderachtig, of een architectonisch „geval.” Hierin heeft de etser iets bereikt van de verhevene, een mystieke schoonheid die in overeenstemming is met den aard van het bouwwerk. Hij heeft daarin ons de sfeer geteekent, waarin wij het bouwwerk moeten zien, als een grootsche schepping ter eere van Boeddha.

De andere etsen geven dan meer de karakteristiek van dit Hindoe-Javaansche gedenkteeken met zijn verschillende terrassen, tempelnissen, opgangen en klokvormige bouwsels, uit picturaal oogpunt gezien.

Zoo heeft Poortenaar ons een beeld van den Boroboedoer gegeven, door dit zestal etsen, waarin hij zich niet alleen de vaardige habile teekenaar toont, die als kunstzinnig toerist weet vast te leggen wat hem boeit, maar ook de gevoelige kunstenaar, die de kern der dingen begrijpt.

„Geen tempel voor menschen, geen verblijf van goden is deze stoepa. Het is de Kosmos zelf, waarin alles wordt opgelost, die hier zijn stigma op de aarde heeft gezet. En elke Boeddha is als een straal van het eeuwige licht, die ver uitzielt over het aardsche land; de Boroboedoer is de baken voor alles, dat is.”

R. W. P. Jr.